

A tanórai megfigyelések lehetséges szempontjai

(Nagy Lászlóné: Segédanyag a tanórai megfigyelésekhez, JATEPress, Szeged, 2003 felhasználásával)

1. A TANÍTÁSI ÓRA CÉLKITŰZÉSE, TARTALMA

- A tanítási óra oktatási, képzési és nevelési feladatai mennyiben segítik a **tantárgy tanítási célkitűzéseinek, követelményeinek** és az iskola pedagógiai programjának megvalósulását, mennyire vannak összhangban a feldolgozandó tananyaggal?
- A tanóra oktatási, képzési és nevelési feladatai mennyire vannak összhangban a **szaktárgyi kompetenciákkal**, illetve a tanulók **életkori sajátásaival**, fejlettségi szintjével, az **osztályszínnel**?
- A feldolgozott órai tananyag hogyan **kapcsolódik az előző és a későbbi órák ismeretanyagához**, illetve más tantárgyak óráinak tananyagához (**interdiszciplinaritás**)?
- A tanórán tanított tananyag tartalma és terjedelme **eltér-e a tankönyvtől** (mélységében, aktualitásában, szervezettségében stb.)? Ha igen, milyen vonatkozásban és mértékben? Mi indokolta ezt?

2. A TANÍTÁSI ÓRA BELSŐ FORMÁJA, SZERKEZETE, FELEPÍTÉSE

- Mely **didaktikai célok és megoldások** domináltak az órán? (Ezt az óra jellege is meghatározza: új anyag, ismétlő, összefoglaló óra, készségfejlesztés, projekt módszer stb.)
- Hogyan valósultak meg a **didaktikai feladatok** (a tanulás pszichikai feltételeinek megteremtése, az új anyag feldolgozása, alkalmazás, ellenőrzés) és azok arányainak elrendezése a tanítási órán? Milyen volt **az óra időbeosztása** (kezdés, befejezés, a számonkérés időbeli illeszkedése a tanóra menetéhez, tananyag arányos elosztása, logikai rendje, átvezetések ez egyes órai egységeken belül stb.)?
- Milyen **motivációs eljárásokat** alkalmaztak a tanórán? Mennyiben illeszkedtek ezek az óra tartalmához, illetve a diákok igényeihez, az osztály jellegéhez?
- Közölte-e a tanár a tanulókkal **az óra célját**? Ha igen, hogyan? (pl. tanári közlés, rávezetés, előző órai anyag ismétlésének átvezetése az új anyag határainak kijelölésével, tanulói igények alapján konszenzusos úton történő megállapodás stb.)
- A tananyag **logikai elrendezése** megfelelő volt-e? Az új anyag feldolgozása során megtörtént-e a tananyag logikai egységekre bontása? Az egyes egységek után megvoltak-e a részösszefoglalások?
- Az óra logikai menete mennyire felelt meg a tananyag szintjének, a tanulók életkori sajátosságainak, az osztály profiljának, az aktuális oktatási feladatoknak?
- Megtörtént-e a **kijelölt tananyag feldolgozása**?
- Volt-e **óra végi összefoglalás**, és ha igen, milyen szempontok és megoldás alapján összegezték az órán tanultakat?

3. A TANÍTÁSI ÓRA KÜLSŐ FORMÁJA, SZERVEZETI FORMÁK, MÓDSZEREK, ESZKÖZÖK

- Milyen **munkaformá(ka)t** (frontális, félfrontális osztálymunka, csoportmunka, páros munka, egyéni munka, projekt, IKT-eljárások stb.) alkalmazott a tanár a tanítási órán, és milyen volt azok aránya?

- Milyen **oktatási módszereket** (közlés, magyarázat, elbeszélés, előadás, referátum – korreferátum, kérdés-felelet, bemutatás, megfigyelés, kísérlet, vita, játék stb.) alkalmazott a tanár a tanítási órán, mennyire törekedett a változatosságra?
- Az alkalmazott oktatási **módszerek mennyiben feleltek meg** a tananyag jellegének, terjedelmének, a tanulók életkori sajátosságainak, az osztály profiljának, a tanár egyéniségének, a tárgyi feltételeknek?
- Kihasználta-e a tanár a **szemléltetés lehetőségeit**? Mennyiben segítette a szemléltetés az oktatási, képzési és nevelési feladatok megvalósítását? Milyen oktatási eszközöket alkalmazott a tanár az órán, mennyire törekedett a változatosságra? (Különös tekintettel a filozófiai problémák szemléltetésére, illetve az informatikai eszközök alkalmazására.)
- Az **oktatási eszközöket** jól, a célnak megfelelően, **eredményesen** használta-e? (A terem felszereltségéből fakadó lehetőségeket mennyiben és hogyan használta ki a szaktanár, mennyiben volt ennek létjogosultsága?)
- Az **alkalmazás, megszilárdítás, rögzítés** milyen módszereit alkalmazta a tanár? Alkalmazkodtak-e ezek a tananyaghoz, a tanulók életkori sajátosságaihoz, értelmi fejlettségük szintjéhez?
- Milyen **táblavázlat**, illetve **füzetkép** készült a tanórán, és ez mennyiben segítette a lényeg kiemelését, a tanulók otthoni munkáját? (Hagyományos táblakép, előre elkészített bemutató, ppt, digitális táblán menet közben készített vázlat stb.)
- Milyen **számonkérési, ellenőrzési formákat, módszereket** (egyéni, generális, eseti, rendszeres jellegű, szóbeli, írásbeli felelet, szimultán ellenőrzés, frontális ellenőrző beszélgetés, párbeszéd) alkalmazott a tanár, ez hogyan illeszkedett az óra menetébe (óra eleji, órai munkába beillesztve, óra végi stb.), és hogyan értékelte a tanulók teljesítményét (számszerű, szöveges, komplex értékelés)?
- Volt-e **fegyelmezési probléma** az órán? Milyen fegyelmezési módszereket alkalmazott a tanár annak megoldására?

4. A TANÁR EGYÉNISÉGE, MAGATARTÁSA

- Hogyan érvényesült az órán a **tanár pedagógiai irányító szerepe**? Milyen volt óravezetési stílusa (autokrata, demokratikus, anarchikus, kooperatív) és hatása az osztályra?
- Milyen volt a **tanár megjelenése, fellépése, beszédérthetősége, kommunikációs stílusa** (pl. kér, utasít, rávezet, bátorít-buzdít, kiegészítő információkat ad, önálló véleményalkotásra inspirál, karmesteri szerep stb.)?
- Milyen volt a **tanár viszonya a tanulókhöz** (nevelői igényesség és tapintat, követelő szeretet stb.)?
- Van-e **tekintélye** az osztályban?
- Sikeredt-e megteremtenie az osztállyal a szükséges **kontaktust**?
- Biztosította-e az egyes tanulók és az egész osztály megfelelő **együttműködését**?
- A tanulók **értékelésénél** reális és következetes volt-e, érvényesült-e segítőkész attitűdje? Bírálata elősegítette-e a hibák kijavítását, a jobb tanulói munkát?
- Hogyan kezelte, oldotta meg a **konfliktus-szituációkat**?
- Rendelkezik-e a tantárgy tanításához szükséges készségekkel, képességekkel (előadó-, magyarázó-, kérdező-, vita-, rajz-, kísérletező készség stb.)?
- Milyen volt a tanár **szakmai, módszertani felkészültsége**?

- Milyen volt a **tudatosan tervezett, illetve a spontán tanári megnyilvánulások** jellege és aránya az órán?

5. A TANULÓK VISELKEDÉSE, MAGATARTÁSA

- Mi jellemezte a **tanulók magatartását** a különböző szituációkban (órakezdés előtt, szünetben, a tanítási óra alatt)?
- Hogyan viselkedtek órai szereplésük során (magabiztosak, bátortalanok, közvetlenek, aktívak, közömbösek stb.)?
- Érdeklődnek-e a téma, a tantárgy iránt (kérdéznek-e, előzetes ismereteik, tájékozottságuk szintje stb.)?
- Egyéni és kollektív **anomáliák** az adott osztályban az adott tanórán.

6. ÁLTALÁNOS KÉP AZ ÓRÁRÓL, AZ OSZTÁLYRÓL

- Milyen volt az óra **hangulata, légköre**?
- Mi jellemzi a tanár és az osztály viszonyát általában, milyen együttes munkájuk stílusa?
- Milyen volt az osztály **aktivitása, fegyelmezettsége**? "Rend" uralkodott-e az órán (felszereléssel szembeni követelmények, a tanár várása, köszöntése, jelentés, jelentkezés óra közben, munkafegyelem stb.)?
- Hogyan ítélték meg **az óra eredményessége**? (Eredményes, mintaértékű, eseménytelen, eredménytelen, változtatásra érett, teljesen új megoldásokat igényel stb.)

7. KOMPETENCIÁK:

Az új NAT alapján: Ld. 1. sz. melléklet

A tantárgyra vonatkozó kompetenciák konkrét érvényesítésének módozatait az iskolai helyi tantervek, illetve tanmenetek tartalmazzák.

Az órai megfigyelés struktúrája (egy lehetőség a sok közül)

A hospitált tanóra:

- Ideje:
- Helyszíne (iskola, terem):
- Osztály:
- Az óra tárgya, típusa:

szempontok	észrevételek
az óra és a tantárgyi célok összhangja	
az óra és a nevelési célok összhangja	
interdiszciplinaritás	
az óra jellege	
az óra időbeosztása	
motivációs eljárások	
Az óra logikai menete	
munkaformák és oktatási eszközök felsorolása	

munkaformák és oktatási eszközök és a célok relevanciája	
ellenőrzési formák	
fegyelmezés	
órávezetési stílus, tanári viselkedés	
együtműködés (tanár-diák, diák- diák)	
értékelés	
tanulók magatartása	
konfliktus- szituációk kezelése	
az óra eredményessége	

Az órai megfigyelés struktúrája (egy másik lehetőség a sok közül)

A hospitált tanóra:

- Ideje:
- Helyszíne (iskola, terem):
- Osztály:
- Az óra tárgya, típusa:

Az óra struktúrája, menete	Felhasznált pedagógiai, metodikai eljárások, érintett kompetenciák	Tanulói, tanári reakciók	Megjegyzések, tanárjelölti ötletek, kérdések, javaslatok

